

Opracowała : mgr Renata Flis

**doradca metodyczny UMK, nauczyciel dyplomowany, oligofrenopedagog,
trener w oświacie i w biznesie
SPWPPP Kraków**

PRACA Z UCZNIEM ZDOLNYM

DZIEŃ SAMORZĄDNOŚCI STRATEGIĄ ROZWIJAJĄCĄ TWÓRCZĄ AKTYWNOŚĆ DZIECKA

„ Integracyjny system kształcenia i wychowania polega na maksymalnym włączeniu dzieci i młodzieży z odchyleniami od normy do zwykłych szkół i innych placówek oświatowych, umożliwiając im – w miarę możliwości – wzrastanie w gronie zdrowych rówieśników”.¹ Oznacza to próbę stworzenia szkoły dla każdego, szkoły uwzględniającej indywidualną i unikalną osobowość każdego dziecka – niepełnosprawnego, zdolnego, utalentowanego i mającego specyficzne trudności w nauce lub adaptacji do środowiska społecznego. W takie szkoły programy i metody nauczania muszą być na tyle elastyczne, by uwzględnić ogromną różnorodność możliwości i potrzeb ucznia. Wprowadzenie w szkole masowej systemu integracyjnego wymaga wielu zabiegów natury organizacyjnej, technicznej, dydaktycznej, opiekuńczo-wychowawczej i socjalnej uwzględniających indywidualne potrzeby każdego dziecka. „ Podstawa programowa kształcenia ogólnego” zakłada iż edukacja dzieci ma polegać na harmonijnej realizacji zadań w zakresie nauczania, kształcenia umiejętności i wychowania wspierającego wszechstronny rozwój jednostki. Jest to realizacja Deklaracji z Salamanki (Program UNESCO: „ Potrzeby specjalne w klasie”), która mówi, że „ Szkoły integracyjne winny uznać i odpowiadać na zróżnicowane potrzeby uczniów, przyjmując różne style nauczania i zapewnić każdemu wykształcenie dzięki właściwym programom, przygotowaniem organizacyjnym i strategiom uczenia się”.

O pozytywnych skutkach takiej formy kształcenia dla dzieci niepełnosprawnych można znaleźć wiele informacji w dotychczasowych publikacjach poświęconych nauczaniu integracyjnemu. Wydaje się jednak, że pomijanie i nie doceniane są korzyści dla dzieci pełnosprawnych (szczególnie uczniów zdolnych), płynące z obecności w klasie integracyjnej dzieci z różnymi dysfunkcjami. **Należy uznać iż uczeń zdolny jest również uczniem o specjalnych potrzebach.** Nauczyciele powinni stwarzać sytuacje dydaktyczne wyzwalające twórczą aktywność uczniów oparte na badaniu, dociekaniu, odkrywaniu oraz uczące poznawać swoje i innych potrzeby, reakcje, postawy i możliwości psychofizyczne. Według B.S. Blooma „ sylwetka intelektualna” człowieka kształtuje się w wieku przedszkolnym i młodszym wieku szkolnym.

- **Należy więc uczyć dzieci jak najskuteczniej mają uczyć się same.**
- **Ukazywać dziecku przyjemność płynącą z uczenia się.**
- **Rozwijać umiejętność słuchania innych i umiejętność rzeczowego i uporządkowanego wypowiedzania własnych myśli.**
- **Wdrażać do posługiwania się różnymi metodami zdobywania informacji oraz korzystania z różnych źródeł.**

¹ A. Hulek, *Integracyjny system kształcenia i wychowania* [w:] *Pedagogika rewalidacyjna*, praca zbior. PWN, Warszawa 1997, s.492

- **Zachęcać do rozwijania różnych problemów.**

Od nauczycieli klas integracyjnych wymaga się więc, szczególnie w dziedzinie metodyki, ogromnej gotowości do ustawicznego dokształcania się i szukania ciągle nowych rozwiązań. W swojej pracy zawodowej stosuję szereg różnorodnych metod aktywizujących, modyfikując je lub wymyślam własne, coraz ciekawsze rozwiązania metodyczne, aby zindywidualizować pracę na lekcji i umożliwić zaangażowanie każdemu dziecku. Zapraszam dzieci do zabawy a nie do nauki. Stwarzam sytuacje wyzwajające śmiech, radość i zadowolenie. Uczenie dzieci poprzez zabawę to podstawowy element szkolnej rzeczywistości.

Opracowując strategię pracy w klasie wychodzę z założenia iż każde dziecko jest twórcze, a ich aktywność kreatywna ma wszelkie cechy przypisywane działaniom twórczym. *Dziecko w sposób naturalny jest twórcą*² - to opinia R. Glotona i C. Clero oraz psychologów humanistycznych i pedagogów reprezentujących nurty współczesnej pedagogiki. Zajęcia rozwijające twórczą aktywność podtrzymają wzrastającą u dzieci zdolność rozumowania dedukcyjnego, właściwie zmotywują ich do nauki oraz przyczynią się do nawiązania pozytywnych relacji z rówieśnikami. Uczeń wybitnie zdolny osiągnie znaczący status w grupie, stanie się dla innych kreatywnym przewodnikiem, natomiast uczeń niepełnosprawny dzięki zadaniom twórczym wzbogaci i udoskonali mechanizmy obronne, wyrobi pożądane cechy osobowościowe, pobudzi kształtowanie i rozwijanie uzdolnień. Należy bowiem pamiętać o tym iż obowiązkiem nauczyciela jest nauczenie dziecka umiejętności rekompensujących niepełnosprawność³.

„ Scalanie wiedzy uczniów swą najdorzalszą postać osiąga w projekcie dydaktycznym”⁴. Opracowana i wdrożona przeze mnie strategia pracy w klasie, którą nazwałam **dzień samorządności** w swej koncepcji zbliżona jest właśnie do projektu dydaktycznego. Z powodzeniem można wprowadzić tę strategię już od klasy II szkoły podstawowej.

Muszą być jednak spełnione określone warunki :

1. Uczniowie są zainteresowani problematyką i chcą zaangażować się w jej opracowanie.
2. Uczniowie mają doświadczenie w pracy w małych, zróżnicowanych grupach.
3. Uczniowie w toku codziennej pracy poznali różne ćwiczenia twórcze i techniki dramy.
4. Rodzice uczniów akceptują spotkanie się uczniów poza lekcjami w celu opracowania zagadnień.

W dniu samorządności uczniowie przejmują rolę nauczycieli. Tematyka zajęć uzależniona jest od indywidualnych zainteresowań prowadzących . Ekspertami stają się uczniowie zdolni, to oni proponują tematykę, której zakres treści wykracza poza program nauczania, ale bardzo interesuje wszystkich uczniów. Takimi hitami były : siedem cudów świata, kosmos, życie człowieka jaskiniowego, rycerstwo polskie i inne. Uczniowie tworzą grupę ekspertów składającą się z 3 – 4 osób. Dobór dokonuje się według sympatii lub zainteresowań. Do takich zajęć uczniowie przygotowują się kilka dni.

1. W pierwszym etapie wyszukują literaturę, nawiązują kontakt z biblioteką szkolną, korzystają też z własnych księgozbiorów lub szukają informacji w internecie. Przynoszą bibliografię do szkoły i nauczyciele pomagają im dokonać wstępnej

² R. Gloton, C.Clero , *Twórcza aktywność dziecka*, Warszawa 1988, s.54

³ B. Grochmal-Bach *Wartość terapii kreatywnej w nowoczesnym podejściu do pedagogiki holistycznej* [w:] Rocznik Naukowy – Dydaktyczny WSP w Krakowie, zeszyt 186/1997, s.93

⁴ A. Bargielska *Projekt dydaktyczny w „plaszczu eksperta” w zastosowaniu do nauczania zintegrowanego* [w:] Drama

selekcji zdobytych materiałów tak aby ściśle związane były z tematem. Czytają, analizują i jednocześnie uczą się nowych wiadomości w sposób usystematyzowany.

2. Następnie opracowują tematykę szczegółową, dzielą się zagadnieniami a ponadto ustalają, kto prowadzi zajęcia w ramach poszczególnych edukacji (językowej, matematycznej, technicznej).
3. Opracowują indywidualne karty pracy zgodnie ze swoimi preferencjami, pomoce oraz sposób realizacji tematu. Wspólnie z nauczycielami ustalają przebieg dnia. Uzgadniają pracę w grupach lub zastosowanie ciekawych ćwiczeń. *W trakcie pracy uczniów już podczas dnia samorządności nauczyciele taktownie ale skutecznie ingerują w przebieg dnia, aby pomóc uczniom w sytuacjach nietypowych, konfliktowych lub na życzenie prowadzących.*
4. Realizacja zagadnień zgodnie z ustalonym planem dnia i przydziałem ról.
5. Prezentacja wyników pracy poszczególnych grup, zachęcenie do samooceny.

Podczas realizacji zadań uczniowie samodzielnie lub w grupach podejmują różne decyzje, negocjują skuteczność pomysłów, uczą się właściwie organizować czas i świadomie dyscyplinują się i poporządkowują regułom rządzącym grupą.

Strategia ta bazuje na naturalnej skłonności dzieci do zabaw, układanek i gier opartych na wytworzeniu sytuacji problemowych oraz zabaw o charakterze inscenizacyjnym. Uczniowie opracowując indywidualne karty pracy układają krzyżówki, rebusy, zadania matematyczne, puzzle. Konsultują je z nauczycielami aby właściwie dostosować je do możliwości swoich kolegów. W tym dniu nie wprowadza się nowych treści z zakresu edukacji matematycznej lecz koreluje zagadnienia już opanowane przez uczniów z tematyką zajęć.

W mojej praktyce zawodowej okazało się, że tylko z początku wprowadzenia tej strategii pracy w klasie inicjatorami i prowadzącymi byli uczniowie wybitnie zdolni. Aby zaktywizować pozostałych uczniów proponowałam im łatwiejszą tematykę i okazało się, że duża grupa uczniów chciała wypróbować swoich sił, chciała być w roli nauczyciela. Zrealizowaliśmy tematy: zwierzęta mórz i oceanów, grzyby, Tatrzański Park Krajobrazowy, olimpiady, skoki narciarskie, warstwy lasu, konie itp. Członkami takich grup byli również uczniowie niepełnosprawni, np. podczas realizacji tematu „Grzyby” dziewczynka z Zespołem Downa przygotowała referat na temat muchomora, który sama napisała, bezbłędnie przeczytała, pokolorowała duży rysunek – wskazała i nazwała poszczególne części grzyba. Oczywiście podczas całego okresu przygotowawczego zawsze była obecna matka dziewczynki, aby następnie pomóc jej w domu. Zdarzały się też takie tematy, na które zapraszaliśmy kolegów przebywających w świetlicy szkolnej – i przy tak wspaniałej widowni uczniowie prezentowali np. przygotowane w domu inscenizacje do tematyki „Pory roku”, oparte na wybranych przez uczniów wierszach.

Zaprezentowana strategia pracy w klasie została przeze mnie wprowadzona przede wszystkim dlatego, by rozbudzić zainteresowania czytelnicze moich uczniów. Ubolewałam nad ich słabą techniką czytania. Znane mi sposoby motywowania uczniów nie sprawdzały się w tej grupie, zbyt dużo w tej klasie było zdolnych indywidualistów. Po zastosowaniu dnia samorządności okazało się, że najbardziej zagożali przeciwnicy książek zaczęli czytać i z zapałem opowiadać o tym co czytali. Bardzo szybko opanowali technikę czytania w zadawalającym stopniu. Jeszcze o jednym, bardzo pozytywnym aspekcie muszę tutaj wspomnieć. Spotkania przygotowawcze w domach rodzinnych stały się przyczynkiem

do nawiązania kontaktów pozaszkolnych uczniów niepełnosprawnych z ich pełnosprawnymi rówieśnikami. Lepiej też poznawali się rodzice tych uczniów.

Literatura fachowa przedstawia różne definicje strategii. Nauczyciel stosuje je podczas zajęć uwzględniając własny styl nauczania. Należy jednak podczas ich wyboru kierować się potrzebami i oczekiwaniami ucznia a nie własnymi przyzwyczajeniami. Pozwolę sobie przytoczyć słowa Aleksandra Kamińskiego, który doskonale zdefiniował strategię i jej właściwy dobór :

**„ Kiedy wędkarz idzie na ryby,
to bierze taką przynętę,
która smakuje rybie –
a nie wędkarzowi.”**

Obserwatorami niejednych takich zajęć byli studiujący nauczyciele oraz studenci krakowskich uczelni. Strategia ta potwierdza iż uczenie innych i wykorzystanie swojej wiedzy w sytuacjach problemowych jest najskuteczniejszą metoda uczenia się. A rola nauczyciela polega na stymulowaniu uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych oraz koordynowaniu ich aktywności.

Zaprezentowaną strategię pracy w klasie opisałam i wraz z materiałami pomocniczymi zamieściłam w książce swojego autorstwa:

Renata Flis : „ Praca w klasie integracyjnej. Materiały pomocnicze dla nauczycieli klas I – III szkoły podstawowej”, która ukazała się nakładem wydawnictwa *Impuls Kraków*.

„ Największym mówcą świata jest sukces” – tak mawiał Napoleon Bonaparte i tego sukcesu życzę wszystkim uczestnikom konferencji.

Renata Flis

Kontakt :
e-mail : flis@owpp.pl
tel. 502 842 481